

EPOPEEA VITEAZULUI MIHAI (32)

Ing. Angela FAINA

Nu-mi las țara și neamul nici mort !

Iată ce ne transmite Nicolae Iorga despre evenimentele din Transilvania, sub stăpânirea Viteazului Mihai: „La 5 noiembrie 1599, conform ordinului special dat de arhiducele Matthias, prin colonelul Rhedern, Giorgio Basta intra în Ardeal, cu colonelul imperial Bartolomeo Pezzen și cu croatul David Ungnad, trimișii Casei de Austria.

Voievodul nu a permis reprezentanților imperiali David Ungnad, Pető Ladislau, Paul Nyáry să asiste la lucrările Dietei, forul legislativ, fapt controversat și care i-a frustrat la culme. Lui David Ungnad, voievodul i-a trimis vorbă că: „nu am nevoie de sfatul nimănui, știu să mă îngrijesc și singur de Dietă” și afirmă că „să-și vadă de drumul lui, pe acolo pe unde a venit.”

Apoi, a refuzat să-l primească pe Sigismund Forgács, căpitanul generalului Basta. De acum încolo, David Ungnad rămânând frustrat, îl va boicota pe Mihai.

Mihai, care se afla de multă vreme în discordie cu Basta, s-a înfuriat când a auzit de pătrunderea rivalului său în țară și de planurile pe care le avea asupra cetăților de la marginea ei. Mihai l-a somat să iasă din țară, de-acum nefiind de nici un folos, spunând: „Altă dată aveam eu nevoie de acest ajutor, nu acum!” făcând aluzie la ajutorul pe care îl spera din partea lui Basta, când acesta era la Oradea și când avea nevoie de ajutorul său, la intrarea lui Mihai în Ardeal, ca să-l alunge pe Principele Báthory.

„Așa cinste îmi face împăratul cu generalul său ? Desigur, desigur, dacă împăratul vrea să lucreze așa cu mine, pentru binefacerile mele, eu voi ataca atunci cu turcii și voi veni să păgubesc pe împărat ! ” ... și apoi furios: „am făcut rău, ocupând pentru el Ardealul!”

Giorgio Basta ieși din Transilvania, dar insultând; și de la hotare, unde, cum i se ordonase, stătea pândind, strecurând garnizoane în unele cetăți și oprind recrutarea de trupe, tocmai când Domnul Mihai avea nevoie de ele, în Muntenia. Campania de calomnie a devenit și mai puternică decât până acum între Mihai și Basta și, între Basta și Ungnad.”

Nunțiul papal Malaspina, care-l supraveghea pe Mihai din partea papei, recomanda împăratului habsburgic, în rapoartele sale respectarea legilor, instituțiilor și obiceiurilor provinciei Transilvania. Acesta sugera ca principatul transilvănean să nu fie administrat după obiceiurile valahe-valachico more-ci numai după obiceiurile respectate până atunci de principii ardeleni.

Tot el dădea raportul indignat papei și împăratului, că Mihai-Vodă conducea provincia ca un adevărat suveran. Convocarea Dietei țării este actul de cea mai înaltă jurisdicție pe care-l poate exercita stăpânul suprem al țării și nu noul

Voievod, Mihai. Tot el, consemnează despre Mihai, în raportul său din 14 noiembrie 1599 că: „peste opt zile își va trimite fiul să cârmuiască Țara Românească, de unde se poate înțelege că nu prea se gândește să se întoarcă în țara aceea.”

Într-adevăr, la cererea boierilor valahi, Mihai ia hotărârea la 15 noiembrie 1599, de a-l trimite pe fiul său, Nicolae, să se așeze în scaunul domnesc de la Târgoviște. Sub comanda căpitanului transilvănean Pongrácz Szenyey, Nicolae trece prin pasul Bran în Valahia, însoțit de o oaste puternică de 6.000 de ostași.

Nicolae se născuse în 1584, acum având doar 16 ani, de aceea Mihai îl va sprijini dându-i colaboratori prețioși: printre alții, pe frații Buzești, care aveau sarcina să-l îndrume și să-l apere. El va fi sprijinit și de către mitropolitul Eftimie. Mihai a mai trimis din Ardeal încă patru diplomați care să-l

Pictură de Costin Petrescu: Mihai Viteazul în Catedrala de la Alba-Iulia. Imagine luată de pe: art-historia.blogspot.com

ajute. Încăunat pe tronul domnesc al Valahiei, Nicolae fiind încă foarte tânăr, a primit ajutoare de mare folos; tutori și povățuitori, câțiva dintre boierii români de seamă și trei demnitari cu care împreună, urmau să conducă țara în numele lui Mihai; printre alții, nobilii ardeleni: Pongrác Szennyey, Sibrik și Bodony, din Transilvania. Doamna Stanca se va reîntoarce în Muntenia cu fiul său, căruia îi va deveni regentă.

Nicolae, tânărul Domn al Munteniei – frescă din Mănăstirea Călușu din Oltenia, de lângă Craiova. Imagine luată de pe www.google.ca

Puterea lui Nicolae era deplină în Muntenia, după cum se prevedea în tratativele în curs dintre Mihai și împăratul Rudolf al II-lea. Mai târziu, s-a convenit să moștenească și celelate două tronuri, Moldova și Transilvania,

În Transilvania, Viteazul Mihai a mai luat urgent măsuri politice, administrative și sociale deosebite pentru românizarea politică, socială și culturală a Transilvaniei, dincolo de cele generale, pe care le-ar fi luat orice conducător, măsuri care ne arată sentimentele sale față de românii din Ardeal, care deși majoritari, erau conduși până atunci de unguri. Principat etnic majoritar român, Transilvania era din punct de vedere politic subordonat unor principii străini de neamul lor. Voind să îndrepte această injustă situație, Mihai a schimbat politica internă a principatului.

A declarat limba română limbă oficială în Transilvania, egală cu celelalte, pentru prima oară în istorie.

Prezentăm un extras din discursul „Mihai Viteazul și creștinătatea transilvană” în cadrul conferinței de la Bistrița din anul 2016, a istoricului, dr.prof. univ. și actualmente președinte al Academiei Române, Ioan Aurel Pop.

„La Dieta convocată, nu era prezent nici un deputat român, din lipsă de drepturi la vot. Atunci, Vodă a decis ca limba română să devină limbă oficială în Transilvania, fără însă să desființeze latina și maghiara.

În timpul lucrărilor Dietei, Mihai a propus și a zis cu glas înalt: - „Alături de limbile vechi, punem și româna”.

- „Mărite Doamne !” .... i-a spus iritat, un nobil maghiar: „așa ceva nu a fost niciodată în țara noastră ca limba supușilor să fie recunoscută !”

- „De azi, va fi !” -a decis Mihai.

Într-adevăr, așa ceva nu se mai pomenise !

El, Mihai Voievod a avut primul, curajul de a face acest sublim act pentru nația română !”

Mihai și-a impus cu fermitate voința pentru a-și susține neamul și limba, într-o țară care din punct de vedere etnic era majoritar românească, dar care din punct de vedere politic era condusă de străini de neamul nostru, până la venirea sa ca Domn. El ridică și construiește un stat în care ameliorează statutul românilor transilvani, unde majoritatea populației, românii, au de acum conducători de-ai lor și beneficiază de o structură nobiliară care are și un filon românesc. Sub cârmuirea lui Mihai, populația se va bucura de legi pentru binele lor.

Iată afirmația unui preot sas din Transilvania, pe vremea când elitele nobiliare transilvane conduse de maghiari, nici nu se gândeau să folosească limba română ca limbă de cancelarie în Principatul Transilvaniei: „(...) Domnii din Dieta de la Cluj voiesc să vadă născută o limbă de cancelarie. A declara o limbă drept limbă oficială a țării nu e nevoie. Căci noi avem deja o limbă a țării. Nu este limba germană, dar nici cea maghiară, ci este limba valahă. Oricât ne-am suci și ne-am învățti noi, națiunile reprezentate în Dietă, nu putem schimba nimic. Aceasta este realitatea. (...) Această realitate nu poate fi contestată. De îndată ce se întâlnesc doi cetățeni de naționalități diferite și niciunul nu cunoaște limba celuilalt, de îndată limba valahă le slujește de talmaci. Când faci o călătorie, când te duci la iarmaroc, limba valahă o cunoaște oricine. Înainte de a face încercarea dacă cineva știe limba germană sau celălalt cea maghiară, conversația începe în valahă. Cu valahul oricum nu poți sta de vorbă altfel, căci de obicei el nu vorbește decât în graiul lui. E explicabil: ca să înveți limba maghiară sau cea germană, ai nevoie de cursuri școlare; limba valahă o înveți singur, pe stradă, în contactul zilnic cu oamenii. Ușurința

învățatului ei nu stă numai în marele număr de cuvinte latinești, pe care acest popor le-a adoptat odată cu contopirea sa cu coloniștii romani și care nouă, transilvanilor, ne sunt precunoscute, datorită educației noastre în spirit latin de până acum, ci și prin faptul că viața însăși ne pune zilnic în contact cu acest popor numeros. Azi se prinde de tine un cuvânt, mâine altul și după o vreme observi că poți vorbi românește, fără ca de fapt să fi învățat. Chiar dacă cuiva nu i-ar fi atât de ușor învățatul ei, se recomandă să o facă, din mii și felurite motive. Vrei să discuți cu un valah, trebuie să folosești limba lui, dacă nu, te alegi cu un „Nu știu!” ridicat din umeri. (...)” —Stephan Ludwig Roth- pastor evanghelic luteran sas; „Der Sprachkampf in Siebenbürgen. Eine Beleuchtung de Woher und Wohin? (Lupta lingvistică în Ardeal. O examinare a lui „de unde” și „încotro”), Kronstadt (Brașov), 1842, p. 47-48

Religia ortodoxă este ridicată la același rang cu cea romano-catolică și luterană, Preoții români sunt scutiți de șerbie. Mihai-Voievod a refăcut unitatea spirituală a românilor din Ardeal și Valahia, a întărit-o și a oficializat-o

Încă de pe vremea lui Mircea cel Bătrân, bisericile românești din Transilvania aparțineau de Țara Românească. Aici au slujit și ierarhii Ilie Iorest și Sava Brancovici, apărătorii ortodoxiei contra influențelor calvine, care încercau din răspuțeri să acapareze către confesiunea lor, pe românii ortodocși. Domnul Mihai, creștin fervent, și-a trecut la activ în scurta sa domnie, realizări notabile în folosul Bisericii Ortodoxe din Transilvania. Este important de menționat că Mihai Viteazul a reușit în anul 1597, după doar câțiva ani de domnie în Valahia, să realizeze un act istoric de o semnificație deosebită, chiar înaintea unirii; construirea Bisericii cu hramul Sfânta Treime, prima biserică ortodoxă din Transilvania, având simbolul unității în credință și neam al celor trei țări românești.

Din inima lui Vodă
Sub buna-i ocrotire
Avut-am loc de rugă
Și neamul în unire

(autor necunoscut- Rapsod popular)

Despre această biserică, Nicolae Iorga spunea că era „cel mai trainic și de folos lăcaș al nostru de peste munți”.

După intrarea sa în Alba Iulia, o altă măsură de mare importanță a luat-o înființând la Alba Iulia una dintre cele mai importante instituții spirituale românești din Transilvania; Mitropolia Bălgradului.

Într-un timp foarte scurt, el a reușit să construiască o catedrală mitropolitană, cu clădirile aferente pentru sediul mitropoliei. Ea a fost ridicată foarte repede, iar locul ei a fost ales în afara zidurilor cetății.

Pe acest loc a fost ridicată ctitoria lui Vodă-Mihai, biserica „Sfânta Treime”, construită din piatră în 1597 și făcând parte dintr-un ansamblu mitropolitan, care avea mai multe dependințe și anexe, printre care și o tipografie, unde în anul 1648 a fost tipărit pentru prima dată, în limba română, Noul Testament. Biserica inițială a fost dărâmată în 1714 de austrieci, când s-a construit cetatea Alba Carolina. Odată cu biserica a fost distrus și cimitirul în care, cum susțin unii cronicari, ar fi fost posibil să fi fost înmormântat trupul lui Mihai Viteazul. În anii noștri, s-a reconstruit din lemn această biserică memorială, fiind sfințită și purtând același hram, ca cel din timpul lui Mihai.

După uciderea lui Mihai, în 1601, dispăre din cronici și numele mitropolitului Ioan de la Prislop, sfătuitorul voievodului muntean. Odată cu ocupația austriacă a Transilvaniei, la 1700, Ortodoxia trece printr-o prigoană nemaiîntâlnită. Austriecii au ridicat la Alba-Iulia, cu ajutorul țăranilor români, Cetatea Alba Carolina, fortificație care există și în zilele noastre.

Nicoleta Iorga menționează: „Între clădirile care trebuiau să cadă, precum căzuse trecutul pe care-l înfățișau, a fost ctitoria lui Mihai Viteazul, care pomenea unirea trecătoare a românilor sub unul dintre ai lor”- studiul „Sate și preoți din Ardeal”.

În legătură cu reformele ce vizau biserica, Mihai s-a exprimat astfel: „Biserica noastră, merge mână în mână cu Statul. Dacă Statul e de o lege ne-ortodoxă și Biserica noastră e de religie ortodoxă, nu

are cum colaborează cu Statul. La noi, în Țara Românească, Biserica și stăpânirea sunt una. Acum punem Biserica Transilvaniei din nou sub oblăduirea Statului românesc, căci Biserica Transilvaniei este Biserica românească.”

„Și a făcut, în Cetate, la Alba Iulia, Biserica Românească Mitropolitană, ceea ce iarăși nu se mai pomenise.” - precizează istoricul N. Iorga.

Mihai așază confesiunea ortodoxă din Ardeal nerecunoscută până atunci, la rang egal și oficial, alături de cea romano-catolică și luterană. Așa ceva, iarăși nu se mai pomenise, era o măsură novatoare, deosebit de importantă pentru românime. Se poate vedea ce importanță majoră avea pentru Mihai păstrarea comuniunii de limbă, de suflet și credință între frații români, de aceeași origine străbună, din moși strămoși.

Noua Mitropolie din Ardeal aparținea de acum încolo de Valahia și se afla sub oblăduirea Mitropoliei Țării Românești, deci unitatea spirituală a românilor era asigurată. Acest fapt a fost de importanță capitală pentru neamul românesc.

Voievodul Mihai Viteazul îl mută pe episcopul Ioan de Prislop în noua ctitorie și îi dă titlul de „Arhiepiscop și Mitropolit al Bălgradului, Vadului, Silvașului, Făgărașului, Maramureșului și al episcopilor din Țara Ungurească.” Antica cetate daco-romană a Albei-Iulia revenea sub stăpânire românească după ce sute de ani, aici, nu stătuseră nici măcar episcopi români. „Acum, -afirma Nicolae Iorga- ajunsese centrul religios al Românilor supt Românul Mihai-Vodă”.

A înlocuit episcopiile de Vad, Muncaci și Scheii Brașovului cu episcopi de încredere. A adus din Țara Românească preoți în parohiile vacante din Transilvania. Mihai a anulat efectele calvinizării în unele zone ale Ardealului, spunând că: „Românii s-au născut pravoslavnic și bizantini și așa trebuie să rămână.”

A așezat toate parohiile românești atrase la calvinism în secolul al XVI-lea, din nou sub Mitropolia de Alba Iulia și a înlăturat calvinismul, care făcea intense eforturi de a atrage românii la această religie. Pentru a păstra bune relații cu sașii, le-a păstrat religia luterană, ca religie de stat.

Activitatea fețelor bisericesti ortodoxe se intensifică la venirea lui Mihai ca domn. Mai mulți prelați români au venit de peste munți să întărească pozițiile ortodoxiei în Transilvania. Mitropolitul Eftimie al Ungro-Vlahiei, vine în primăvara lui 1600, în capitala transilvăneană a lui Mihai. Astfel, Serghie, Egumen al Tismanei, primește Episcopia Maramureșului, apoi sunt transferați mai mulți călugări în Mănăstirea de la Alba Iulia, iar preotul Neagoslav este trimis să officieze în Biserica românească din Scheii Brașovului. O mare realizare pentru ortodoxie în Ardeal, este construirea de către Mihai a unei biserici Mitropolitane în capitala Transilvaniei.

Povestea zidirii Bisericii Mitropolitane de la Alba Iulia se întemeiază pe o minune. Evenimentul a fost marcat de către Letopisețul Domniei lui Mihai-Viteazul. Textul a fost preluat din manuscrisul aflat la Lavra Pecersca din Kiev și tradus de I. Bogdan, fiind publicat de Nicolae Iorga în lucrarea „Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul și Mitropolia Ardealului”.

Redăm doar câteva fragmente: „Când Mihail Voievod, Domnul Țării-Românești, izgonind pe Batăr Adreiaș (Báthory Andrei), a luat schiptrul Voievodatului Ardelean, a venit în cetatea de scaun, anume Bălgradul și a voit să zidească o biserică pravoslavnică în cetate. Dar preoții și orășenii și toți boerii, fiind de lege latină, nu-i învoiau să zidească, spunând că ei sunt de lege pravoslavnică și drept aceea nu vreau să aibă în cetatea lor biserică de altă lege. Domnul le-a zis: „Voi nu sunteți mărturisitori ai credinței celei drepte, căci n-aveți darul Sfântului Duh în Biserica voastră, noi însă fiind pravoslavnicii avem și puterea adevărată a darului Sfântului Duh, și care suntem gata cu ajutorul lui Dumnezeu a o dovedi oricând, prin faptă.[..]”

În dispute este osteneală fără de capăt, dar noi, fără înfruntări de vorbe, putem ușor să dovedim cu ajutorul lui Dumnezeu. Haideți, -zice- în mijlocul orașului și acolo să ni se aducă apă curată, iar arhierul meu și preoții săi o vor sfinți în văzul tuturor. Tot așa vor face și ai voștri și, sfințind-o, o vom pune în biserică voastră cea mare, în vase osebite, pe care le vom astupa și le vom pecetlui cu pecetea noastră, pecetluind și ușa bisericii pentru 40 de zile. Și a cui apă va rămâne nestrucată, ca și cum de-abia ar fi fost scoasă din izvor, credința aceluia este dreaptă, iar dacă apa cuiva se va strica, credința lui este

rea. Dacă apa mea va rămâne nestricată, cum nădăjduiesc că mă va ajuta Dumnezeu, voi n-o să vă mai împotriviți și o să-mi îngăduiți să zidesc biserica, iar dacă nu, facă-se voia voastră, n-am s-o zidesc”.

Ei au strigat cu toții într-un glas: „Bine, bine, să fie așa!”.

[..] După 25 de zile, din îndemnul dumnezeesc, a venit la el episcopul și a zis: „Doamne, cheamă pe latini și pe preoții lor și nu aștepta ziua statornicită a patruzecea: să mergem la biserică și despecetluind să deschidem ușile și vei vedea darul lui Dumnezeu, cum adevărații robi ai lui, cei ce se încred cu adevărat în el, nu se vor rușina”. Iar Domnul chemându-i pe toți, după sfatul episcopului, merse la biserică și deschizând ușile, au intrat toți și întâiu episcopul pravoslavnic plecând genunchii și cu lacrimi s-a rugat lui Dumnezeu [...] și despecetluind vasul, în care era apa sfințită și, uitându-se la apă, a găsit-o mai curată și mai luminoasă decât era înainte și având mirosul ei bun de la început, ca și cum ar fi fost luată dintr'un izvor ce curge, a strigat zicând: „Mărire ție, Dumnezeu nostru, mărire ție, cel ce preamărești Biserica ta”. Și către toți a zis: „Veniți și vedeți cum atâtea zile a stătut apa aceasta și prin darul Sf. Duh a rămas nestricată și încredințați-vă că adevărată este credința noastră pravoslavnică”.

Latinii de asemenea, rugându-se și făcând slujbă după obiceiul lor, au despecetluit vasul, în care se afla apa lor și, îndată ce au deschis, toată biserica s-a umplut de miros rău, încât s-au speriat toți latinii și cu mirare au strigat: „Adevărată este legea grecească pe care o ține Domnul: să-și zidească biserica de legea lui în cetatea noastră, căci s-a mâniat Dumnezeu asupra noastră, fiindcă l-am oprit la aceasta și s-a stricat apa noastră”. [...] Și cu jurământ s-au învoit toți locuitorii Ardealului să se zidească biserica, care niciodată să nu se risipească. Și îndată a început domnul a zidi (dar nu în cetate, ca nu cumva cu schimbarea vremilor să o risipească, ci în marginea orașului lângă zidul cetății, într-un loc frumos) și zidind-o, a sfințit-o și episcopia a mutat-o acolo și a așezat acolo pe cel dintâi episcop de la Bălgrad, Ioan, bărbat smerit și sfânt, care trăind acolo cu sfințenie s-a învrednicit a primi și cu darul facerii de minuni.”

-Va urma-